

VICARP R & D INFORMATION SHEETS

ANG PAGKIGI SA ABAKA (LANOT)

Pasiuna

Ang abaka nailhan sa tibook kalibutan tungod sa talagsaon niyang lanot. Ang kataas sa kalidad niini kon itandi sa ubang natural nga lanot ingon sa iyang katag-ason, kalig-onon, kapinohon, abot ug uban pa ... maoy nakapahimo niining maayong sangkap (galam-un) alang sa pagpanghimo ug pulpa, papel ug sa mga mahalong produkto nga gihimo sa atong Industriya sa lanot.

Ang pagkuha sa lanot sa abaka maoy kinalisuran nga kalihokan sa pag-abakahan. Kini naglakip sa ipagtuksi (nga maoy pagkuha sa gawas nga parte sa bakbak ug sa paglainlain niini depende sa grupo sa bakbak). Naglakip usab niini ang pagbira ginamit ang hagutan. Ang kalidad sa lanot nga maoy gikinahanglan sa pagpanghimo ug dekalidad nga papel ug ubang produkto sa Industriya sa lanot taas gayod, busa kini nagakinahanglan usab ug insaktong kaalam, kabatid ug sistema sa pagbuhat niini. Ang paglanot sa abaka nagalangkob niining mosunod nga kalihokan; pag-ani (pagkigi), pagtuksi, pagbira, pagpauga ug paghipos.

Timailhan sa Kahingkod

Ang abaka naandan na nga pagaanohon 18 ngadto sa 24 ka bulan gikan sa iyang pagtanom. Mao kini ang atong kasagaran nga giya apan dili kini maoy maayo nga basihan.

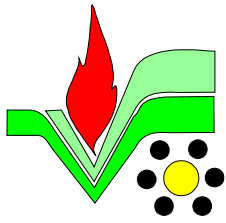
Ang abaka pagaanohon 3 ngadto sa 5 ka bulan sa dili pa mogitib ang kataposang dahon. Kini nga dahon mogawas kong hapit na siya mamonga. Niining higayona ang tanang dahon nakabaton na sa insaktong kagulangan ug sa iyang lanot anaa na sa maayong kalidad.

Ang timailhan nga hapit na mugawas ang iyang kataposang dahon mao ang paghinay sa iyang tubo ug pagmugbo sa iyang dahon. Ang pagbase sa kagulangan sa kadugayon sa iyang pagtanom dili makahatag ug higayon sa mosunod nga saha sa pagtubo tungod kay adunay pag-inilugay sa kahayag, tubig ug nutriena.

Ang sunod-sunod nga pag-ani pagahimoon matag 3 ngadto sa 4 ka bulan sa maayong lugar ug ngadto sa 7 sa dili maayong mga lugar.

Pamaagi sa Pag-ani

- A. **Pagpamul-ong** - mao kini ang pagpamotol sa dahon sa anihonon nga abaka ginamit ang sad nga gihigot sa tukon o kawayan. Kini nga paagi pagahimoon aron sa pagminos sa kadaot sa ubang saha ug sa mga silinganang tanom.
- B. **Pagputol** - ang pagputol sa lindog sa abaka pagahimoon pinaagi sa pagduslakduslak niini ginamit ang sundang nga hait apan dili talinis ang tumoy. Cinco centimetros ang gilayon sa putol gikan sa pungol.

VICARP R & D INFORMATION SHEETS

Pagkuha sa Lanot

- A. **Pagtuksi:** kini ang paglaknit sa gawas nga bahin sa bakbak ug paglalinain niini ngadto sa tulo ka klase nga tuksi (gawas, tunga-tunga ug ilawom). Ang usa ka bakbak makuhaan ug 2 ngadto sa 4 ka tuksi nga maykalapdon nga lima ngadto sa 10 ka centimetro. Ang tuksi gikan sa nagkalainlaing klase sa umbak mohatag usab og nagkalain-laing kolor, katag-ason, kapinohon ug kalig-onon sa lanot.

Gawas nga grupo sa bakbak - tuksi nga kinamob-an, adunay 5 ngadto sa 7 kabuok umbak, 28 ngadto 32% sa tanan nga gibugaton sa tuksi nga lima ka porsiento sa gibug-aton sa punoan.

Tunga-tunga nga grupo - tuksi nga kinatag-asan; 4 ngadto sa 5 ka bakbak; 27% sa tibuok nga kabug-aton sa tuksi 40% sa kabug-aton sa punoan.

Ilawon nga grupo - niwang ug humokon kay sa gawas nga grupo; 7 ngadto sa 8 ka bakbak; 42% sa tibuok gibug-aton sa punoan.

- B. **Pagbira:** kini ang pagkuha sa tubig, pulpa ug ubang mga hinam-is gikan sa lanot. Adunay 3 ka klase sa pagbira (stripping): 1) demano kon kinamot, 2) demakina (semi-mechanized) ug 3) demakina (sophisticated machine).

1. **Demano/Kinamot** - kini ang naandan nga paagi sa pagbira sa tuksi ginamit ang kusog. Ang tuksi nga giipit sa kutselyo ug sa lamisa-lamisa makuhaan sa tubig ug ubang mga butang nga mipilit sa lanot pinaagi sa pagbira niini.

Tungod sa kagahi sa pagbira, daghang klase sa kutselyo ang namugna. Matag kutselyo nagahatag ug lainlaing klase sa lanot. Ang taas nga klase sa lanot makuha sa kutselyo nga walay ngipon. "Tupos" ang tawag sa pagbira gamit ang kutselyo nga walay ngipon. "Balnog" sa kutselyo nga adunay ngipon.

Ang demano kon kinamot nga pagbira pwede usab himoon sa bakbak nga wala tuksia apan tinabas-tabas, kini gihinganlan ug, "Kinavite" o Kavite. Ang tinabas nga bakbak ipiit sa kutselyo ug lamesa sa samang paagi sa pagbira sa lanot nga gisulti na sa unahan.

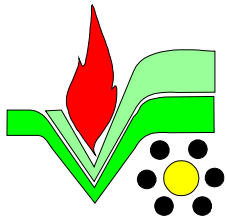
2. **Demakina (Semi-mechanized)**

Spindle stripping - mao kini ang paagi sa pagbira nga imbis kinamot, ang tuksi ibobod kaduha sa nagtuyok nga lamboranan o tabang. Tungod sa "friction" sa lamboranan o tabang ug sa tuksi mabira ang lanot sa samang prinsipyo sa pagkuha sa lanot gamit ang hagutan apan pinaagi sa nagtuyok nga lamboranan na minusan ang kahago sa pagbira.

3. **Demakina (Highly-mechanized)**

Decortication - kini ang demakina (highly mechanized) nga paagi sa pagkuha sa lanot sa abaca. Ang tibook nga punuan sa abaca nga pinutol-putol sa katas-on nga 1.2 ngadto sa 1.8 metros kataas maoy ihungit sa makina. Kini ang mga parte sa "decortivating machine".

- Crusher or Roller - kini ang mo-ipit ug mopigsat sa punuan sa abaca.
- Scraper - ang nagtuyok nga mga labaha nga maoy mokiskis sa pinigsat nga punuan sa abaca.

VICARP R & D INFORMATION SHEETS

- c. Cleaning units - may nagsirit nga tubig nga mao ang mohugas sa kiniskisan nga lanot sa abaka.
- d. Mechanical drier - maoy mopauga sa lanot nga basa pinaagi sa paghuyop sa hangin.
- e. Brushing unit - mopahapsay sa uga ug kom-ot nga lanot pinaagi sa iyang duha ka "roller brush".
- f. Classifier - maoy molain-lain sa mga kom-ot ug hapsay nga lanot.

Pagpauga

Ang pagpauga usa sa mga importanting bulohaton aron mamaayo ang kalidad sa lanot. Ang dili maayo nga pagpauga moresulta ngadto sa pagkadecolor ug pag-minos sa iyang kalidad. Ang lanot nga taas ang kaumogon daling malata. Ang maayo nga kalidad sa lanot makab-ot kon kini ibulad o paugahon dayon human kini biraha. Sa panahon nga ting-init ang lanot mapauga ngadto sa 14% sulod sa 2 ngadto sa 4 ka oras. Kini pagabuhaton pinaagi sa paghayhay niini diha sa kawayan o sa pagkatag niini diha sa sementong bularanan. Sa panahon sa ting-ulan o sa gabi-i, ang lanot mapauga sulod sa 8 ka oras ngadto sa 3 ka adlaw pinaagi sa hangin. Ang pagpauga ginamit ang makina pwede usab niining panahuna apan kini nga paagi gasto ug dili praktikal.

Paghipos

Basi sa mga pagtoon, nahibal-an nga ang lanot sa abaka dili madaot bisan sa usa ka tuig nga paghipos (Andes 1968) diha sa maayong kondisyon nga hipusanan. Dinhi ang lanot nga abaka walay kausaban sa iyang hitsura ug kainiton.

Hipusa ang lanot sa abaka sa uga ug mahangin nga lugar.

Source: National Abaca Research Center
Visayas State College of Agriculture
Baybay, Leyte 6521-A Philippines